

7/7981

T.C
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.12.0.SGB.0.03-610/ 2971
Konu : Yazılı Soru Önergesi

.06.2009
30 TEMMUZ 2009

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: a) 01.06.2009 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/7981-13427/29093 sayılı yazı,
b) 03.06.2009 tarihli ve B.02.0.KKG.0.12/106-147-27/2377 sayılı yazı

İlgi (a)'da kayıtlı yazınız ile Başbakanlığa gönderilen ve İlgi (b)'de kayıtlı yazı ile Başbakanlıktan Bakanlığımıza gönderilen yazı ekinde yer alan İzmir Milletvekili Abdurrezzak ERTEN'e ait 7/7981 esas nolu yazılı soru önergesine ilişkin Bakanlığımız görüşü ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Mehdi EKER
Bakan

EKLER:

1-Görüş 7/7981 (5 sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

YAZILI SORU ÖNERGESİ

Önerge Sahibi

: Abdurrezzak ERTEN

İzmir Milletvekili

Esas No

:7/7981

Bugün 6.5 milyar olan dünya nüfusunun altıda birine tekabül eden bir milyanın üstünde insan her gün açlık sıkıntısı ile karşı karşıya kalmaktadır. 40 yıl sonra 9 milyarı bulacağı tahmin edilen dünya nüfusunun gıda ihtiyacını karşılamak ve açlık tehdidini en aza indirmek ise, Uluslararası Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'ne göre küçük çiftçiliğin-aile çiftçiliğinin global düzlemde desteklenmesi ile mümkün olabilecektir. Tarımsal üretimin bu bağlamda son derece önem kazandığı ve Türkiye gibi tarımsal üretim potansiyeli anlamında dünyaya ciddi kaynak sunumunda bulunabilecek bir ülkenin izleyen dönemde şimdikinden daha etkin biçimde sürece katkıda bulunmak durumunda kalabileceği ortadadır. Bu doğrultuda, gerek üretim maliyetlerinin düşürülmesi gerek üreticinin bu vasfının desteklenmesi gerekse bu alana içkin sorunların tespiti ve çözüm yollarının üreticiyle birlikte bulunmaya çalışılması gibi noktalarda siyasi otoritenin destek kuvvet olarak sürece müdahil olması gereği de doğal karşılanabilmektedir.

Son yıllarda, küresel ısınma olgusunun doğal bir çıktısı olarak karşımıza çıkan yağışlardaki düşüşlerin yarattığı kuraklık Türkiye özelinde tarımsal üretimde yaşanan düşüşler biçiminde kendisini göstermiştir. Çatısı altında 3 milyon çiftçiyi barındıran, bu anlamda istidam kategorileri içinde büyük ağırlığı bulunan, buna paralel biçimde milli gelir ve ihracattaki payının da son derece yüksek olduğu aşikar olan tarım sektörü, 2009'da ekilebilir alanların islenilen seviyede yağış alması sebebiyle önceki kurak yıllara kıyasla rekoltede % 10-30 arasında artış beklentisi içine girmiştir. İklim koşulları olumlu seyretmekteyse de, hem Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından izlenmekte olan destekleme politikalarının birkaç tarım ürünü ile sınırlı kalan nüfuz alanı hem çiftçinin ürettiği mal için gerek tüccar gerekse birliklerce verilen fiyatların düşüklüğü ve buna zıt biçimde artan ithal girdi fiyatları çiftçiyi yoksullaştırmaktadır.

Ana hatları verilen bu süreçte yalnızca bankalar bu gidişatın farkına tam anlamıyla varabilmiş ve tarım alanında kullanılabilecekleri kredilerde artırım yoluna gitme fikrini benimsemişlerdir. Çiftçiye çeşitli faiz ve ödeme koşullarına sahip paketler sunulmuşsa da, en dikkat çeken krediler yeni kredilendirme paketlerinden çok üretici birlikleri özelinde kullanılmakta olan krediler olmuştur. Bilinmektedir ki, İslam Kalkınma Bankası vasıtasıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri yıllık %5 faizle kredi kullanabiliyorken, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri %28 faizle kredi kullanabilmektedir. Bunun yanında, çiftçiyi menfaatlerini gözeterek tarım kredi bankası olarak bilinen Ziraat Bankası Hazine desteği ile %7-13 oranında değişen faizle kredi kullanılabiliyorken, birliklere kredi kullandırmama tercihinde bulunduğu ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca İslam Kalkınma Bankası finansman modelinin üretici birliklerine Ziraat finansman modeli yerine önerildiği yolunda eleştirilere tabi tutulmaktadır. Sözü edilen bakanlıkça Türkiye'deki 17 birlikten 8'ine (Fiskobirlik, Güneydoğubirlik, Karadenizbirlik, Marmarabirlik, Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği, Tariş İncir, Tariş Üzüm ve Trakyabirlik) İslam Kalkınma Bankası'nın bir kuruluşu olan İslami Ticari Finansman Kuruluşu (ITFC)'nin alternatif finansman modelinin izlenmesinin salık verildiği bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında;

Soru 1) İslami Kalkınma Bankası, Ziraat Bankası'nın kuruluş işlevine alternatif olarak mı algılanmaktadır? Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarında proje bazlı kredi kullandığı bilinen bu bankanın kamu kurumları korumasına ya da kamu bankalarının kredilendirmesine tabi üretici birlikleri gibi kurumsallaşmış yapılarda tercih sebebi olmasının altında sunduğu ne tür bir avantaj yatmaktadır? Ziraat Bankası'nın kuruluş işlevini yitirdiği mi düşünülmektedir? Şayet Öyleyse, Ziraat Bankası'nın kamuoyunca bilinmeyen yeni bir görev tanımı yapılmış mıdır?

Soru 2) Üretici refahını kamu bankalarından çok daha iyi koruma iddiasında olan ve bunu sunduğu olanaklara yansıtan bir bankanın mevzu bahis olduğu ön kabulünden hareketle, devlet bankacılığı sisteminde bir tıkanıklık yaşandığı söylenebilmekte midir? Şayet söylenebilmekte ise, bunun giderilmesine yönelik özelleştirme dışı bir formülün uygulamaya konması düşünülmekte midir?

Soru 3) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı birlikler ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı birlikler gibi bir ayrımın varlığından söz etmek mümkün müdür? Şayet mümkünse, bu ayrımın gerekçesi nedir? Üretici birlikleri arasında bu tür bir ayrımın gözetilmesi ve bu ayrımdan temelini alan farklı uygulamaların sonuçları itibarıyla örgütlere yükledikleri farklı maliyetlerin adaletsiz bir durumun ifadesi olduğu düşünülmemekte midir? Bu tablo tarafınızca nasıl yorumlanmaktadır?

Soru 4) Üretici birlikleri ile İslami Ticari Finansman Kuruluşu (ITFC) arasında herhangi bir organik bağ mevcut mudur? Birliklerden sekizinin ITFC'nin kuruluşu olan bir bankaya yönlendirilmesinin altında bu tür bir ilişki kurma ve sürdürme arzusu mu yatmaktadır?

Soru 5) Devletin paternalist vasfı gereği özellikle küçük üreticinin ve de ulusal kalkınma anlayışının en önemli nüvelerinden olan üretici birliklerinin gözetilmesi gerektiği düşüncesi tarafınızca paylaşılmakta mıdır? Şayet paylaşılmakta ise, üretici birliklerine sağlanan yüksek faiz ödemeli kredilerin ülkenin üretici potansiyelinde yaratması muhtemel hasarın bunun yaratacağı üretim düşüşlerinin ve hatta üreticinin üretim yapmama tercihinin vebalinin altından, dünyanın -yukarıda altı çizildiği üzere- açlık sorunu ile iyiden iyiye karşı karşıya kaldığı bugünün dünyasında, kalkılabileceği düşünülmekte midir? Bunun yerine ülkenin global ölçekte açlıkla mücadelede söz sahibi, tahıl ambarı bir üretici ülke haline getirilmesi fikri tarafınızca nasıl değerlendirilmektedir?

Cevap 1-2-3-4-5) T.C Ziraat Bankası; 25.11.2000 tarih ve 24241 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4603 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun" kapsamında, "Anonim Şirket" statüsüne kavuşturulmuş ve sektördeki özel sermayeli diğer bankalarla aynı hükümlere tabi kılınmıştır. T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Ana Sözleşmesi'nde, "Kamu hisseleri yüzde ellinin (% 50) altına düşünceye kadar, Bankanın zirai kredilendirme faaliyetleri, faiz oranları Banka kaynak maliyetinin altında olmamak kaydıyla devam eder." hükmü yer almaktadır.

Bu itibarla, tarımsal üretim faaliyetinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin (tarım sektöründe faaliyet gösteren birlik ve kooperatifler dahil), finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yaptıkları kredi başvuruları Ziraat Bankası tarafından; Bankacılık Yasası ve ilgili diğer yasal düzenlemeler çerçevesinde, genel bankacılık teamülleri, risk yönetimi ilkeleri ve verimlilik prensipleri doğrultusunda değerlendirilmekte, tarımsal kredilere uygulanan faiz oranları ise Ziraat Bankası Ana Sözleşmesi uyarınca kaynak maliyetleri dikkate alınarak belirlenmektedir.

Diğer taraftan, T.C Ziraat Bankası A.Ş.'nin kuruluş gayesi olan tarım sektörünün finansmanından uzaklaşması gibi bir durum hiç bir zaman söz konusu olmamıştır. Nitekim son yıllarda Banka kaynaklarından ülkemiz tarım sektörüne kullandırılan kredi hacminde gözlenen gelişme de (son altı yılda tarımsal kredi hacmimizde 32 kat artış sağlanmıştır) bu durumu teyit etmektedir.

Ayrıca, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun; 2 nci maddesinde, Türkiye'de kurulu mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri, finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bunların faaliyetlerinin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu,

93 üncü maddesinde ise, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun, bu Kanun ve ilgili diğer mevzuatın verdiği yetkiler çerçevesinde finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, mali sektörün gelişmesi, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması için;

a) Bankalar ve finansal holding şirketleri ile diğer kanunlarda ve ilgili mevzuatta yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin; kuruluş ve faaliyetlerini, yönetim ve teşkilat yapısını, birleşme, bölünme, hisse değişimini ve tasfiyelerini düzenlemek, uygulamak, uygulanmasını sağlamak, uygulamayı izlemek ve denetlemek,

b) Yurt içi yurt dışı muadil kurumların katıldığı uluslar arası mali, iktisadi ve mesleki teşekküllere üye olmak, görev alanına giren hususlarda yabancı ülkelerin yetkili mercileri ile mutabakat zaptı imzalamak,

c) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak,

ile görevli ve yetkili olduğu, ayrıca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun, tasarruf sahiplerinin haklarını, bankaların düzenli, emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek, ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere gerekli kararlar, tedbirler almak ve de uygulamakla yükümlü, yetkili olduğu hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen hükümlerden de anlaşılacağı üzere, merkezi Suudi Arabistan- Cidde'de bulunan İslam kalkınma Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun gözetim ve denetimine tabii olmayıp, adı geçen Bankanın kullandığı kredilere ilişkin herhangi bir bilgi de BDDK'da mevcut bulunmamaktadır.

Kamuoyunca da bilindiği üzere, İslam Konferansı Teşkilatı (İKT) Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) çalışmaları kapsamında İKT üyesi ülkeler arasında Pamuk İşbirliği Eylem Planı programı uygulanmaktadır. Programa, ağırlıklı pamuk üreticisi 25 ülke katılmaktadır.

Pamuk Programı kapsamında ve Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsü koordinasyonunda 2-5 Şubat 2009 tarihleri arasında "Uzmanlık Merkezleri" toplantısı yapılmıştır. Toplantıya, çok sayıda uluslararası finans kuruluşunun yanı sıra, hissedarları arasında Ülkemizin de yer aldığı İslam Kalkınma Bankası'nın bir kuruluşu olan İslam Ticaret Finansman Şirketi'nden (ITFC) de temsilciler katılmıştır.

ITFC yetkilileri tarafından, pamuk üretimi ve ticareti konusunda İKT'ye üye ülkelerde kendilerince verilen kredilere ve desteklere ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Söz konusu Toplantıda, ITFC ile Toplantıya katılan pamuk alımı yapan Birliklerden Tariş Pamuk Birliği ve Çukobirlik temsilcileri arasında, ITFC'nin finansman imkanlarından yararlanma yönünde bir girişim ve ortak anlayış oluşmuştur. Adı geçen Birlikler, kendi inisiyatifleriyle bu yöndeki girişimlerini sürdürmüşlerdir.

İki Birliğin ITFC'nin finansman imkanlarından yararlanma konusunda olumlu yaklaşım göstermeleri ve bu yönde de somut adım atmaları karşısında, konu diğer Birliklerle paylaşılmalı istenmiştir. Konu tamamen ticari bir iş olduğundan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın, Birliklerin ITFC'nin finansman modelinden mutlaka yararlanmaları gerektiği yönünde yönlendirmesi olmamıştır.

2000 yılında yürürlüğe giren 4572 sayılı Kanunla, tarım satış kooperatif ve birlikleri özerkleştirilerek, piyasa koşullarında faaliyet göstermeleri amaçlanmıştır. Özerkleştirilen bu kuruluşların, Ziraat Bankası dahil finans kuruluşlarından, bankacılık sistemine göre gerekli kriter ve

şartları sağlamaları durumunda, kendi yetkili organlarının kararıyla kredi kullanmaları mümkün bulunmaktadır.

Birliklerin, ITFC'nin finansman kaynaklarından yararlanması da, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın resmi bir politikasını oluşturmamaktadır. Birliklerin kendi inisiyatifleriyle geliştirilen bir girişimdir.

Kaldı ki, Ülkemizde de başta EXİMBANK olmak üzere birçok kuruluş, Türkiye'nin de önemli hissedarları arasında yer aldığı İslam Kalkınma Bankası'nın bir yan kuruluşu olan ITFC'nin finansman imkanlarından birçok ülke gibi geniş bir şekilde yararlanmaktadır.

ITFC kredileri; üretim aşamasında üretim girdilerinin sağlanması için verilebildiği gibi, ürün hasat edildikten sonra üreticiye ödeme yapılması için (girdiler için sağlanan krediler dahil) ürünün piyasa değerinin % 85'ine kadar ITFC tarafından anlaşmalı kuruluş üzerinden ürün alım kredisi şeklinde de verilebilmektedir. Krediler döviz bazında açılmaktadır. Bunun için ürün rehni sistemi uygulanmakta ve garantör bir kuruluş aracılığıyla ürünler (kredi kullanan kuruluşların uygun şartlardaki depoları dahil) güvenilir depolarda muhafaza edilmekte, ITFC'nin izni alınmadan ürün satışı yapılamamakta ve satılan ürün bedeli doğrudan krediye mahsuben ITFC'nin hesabına aktarılmaktadır. Kredi "murabaha" (kar payı) sistemine göre kullandırılmakta ve faiz oranı (kar payı) risk durumuna göre değişkenlik göstermektedir.

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun ile bu kuruluşların yeniden yapılandırılarak özertleştirilmesi hedeflenmiş, aynı zamanda bu kuruluşların ihtiyaç duyacakları finansman kaynakları da belirlenmiştir. 4572 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesi E bendinde;

-Kooperatif ve birliklerin ihtiyacı olan işletme kredilerinin Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak, genel bütçeden ve Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun (DFİF) gider hesabından karşılanacağı belirtilerek,

-Kooperatif ve Birliklere, genel bütçeden yeniden yapılandırma amacıyla 2000 Yılı Bütçesinden tahsis edilen ödenekler ile uluslararası finans kuruluşlarınca desteklenen projeler için sağlanan doğrudan ya da dolaylı malî kaynaklar ve kredi teminatları dışında Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinden herhangi bir malî destek sağlanamayacağı, şeklinde bir sınırlama getirilmiştir.

Yeniden Yapılandırma Programı için, 2000 Yılı Mali Bütçesinden 250 milyon TL, TRUP İkraz Kaynaklarından da ilaveten 154 milyon (kullanılan yaklaşık 125 milyon) Dolar tahsis edilmiştir. 4572 sayılı Kanunla getirilen sınırlama ile bu kaynaklar dışında kamudan Birliklere herhangi bir destek sağlanamamıştır.

DFİF'ten Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerine (TSKB) kredi kullandırılmasına ilişkin olarak düzenlenen 04.06.2005 tarihli 25835 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2005/8839 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 7. maddesi uyarınca;

-TSKB'lere kullandırılan ürün kredilerinde T.C. Ziraat Bankası'nın (Banka) cari tarımsal kredi faiz oranının % 75'i oranında değişken yıllık basit faiz,

-Kullandırılan kredi ilk defa ertelemeye tabi tutuluyorsa erteleme yapılan dönem için Bankanın cari tarımsal kredi faiz oranının % 85' i oranında değişken yıllık basit faiz,

-Ertelenen kredinin tekrar ertelenmesi halinde ise, erteleme yapılan dönem için Bankanın cari tarımsal kredi faiz oranında değişken yıllık basit faiz,

uygulanacağı belirtilmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı; 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında, Tarımsal Kalkınma, Sulama, Su Ürünleri ve Pancar Ekicileri Kooperatifleri ile üst birliklerinin kuruluşlarını, ayrıca 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu kapsamında, Tarımsal Üretici Birlikleri ve Merkez Birliklerinin kuruluşlarını, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ise; 4572 sayılı kanun kapsamında, Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin kuruluşlarını gerçekleştirmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından kurulan Tarımsal Üretici Birlikleri ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından kurulan örgütler arasında bir benzerlik bulunmamaktadır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın, Birliklerin ITFC'nin finansman modelinden mutlaka yararlanmaları gerektiği yönünde yönlendirmesi olmamıştır. Birliklere gönderilen yazı tamamıyla bilgilendirme ve bilgi isteme niteliğinde olmuştur.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, uzun süredir Birliklere yönelik rasyonel ve sürdürülebilir yeni bir finansman modelinin getirilmesi yönünde çalışma yürütmektedir. Bu çalışma kapsamında, Birliklerin mevcut DFİF kredisi borçlarının faizsiz olarak uzun vadede yeniden yapılandırılmasının yanı sıra, bankalar üzerinden "sübvansiyonlu kredi" kullanılması ve Birliklerin finansman ihtiyaçlarının bu yolla karşılanması da öngörülmektedir. Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşların mutabakatıyla hazırlanan Kanun Tasarısı Taslağı da 21 Mayıs 2009 tarihinde Başbakanlığa sunulmuştur.